

**Η ΤΥΠΟΛΟΓΙΑ ΤΗΣ ΠΑΛΑΙΑΣ ΔΙΑΘΗΚΗΣ
ΣΤΗΝ ΕΡΜΗΝΕΥΤΙΚΗ ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΚΥΡΙΛΛΟΥ ΑΛΕΞΑΝΔΡΕΙΑΣ ¹**
(υπό αρχιμ. Κυρίλλου Κεφαλοπούλου).

Η ερμηνεία της Παλαιάς Διαθήκης με την τυπολογική της εκπλήρωση στην Καινή Διαθήκη αποτελεί μία βασική αρχή της βιβλικής ερμηνευτικής του Αγίου Κυρίλλου Αλεξανδρείας. Το κήρυγμα του Ευαγγελίου αποτελεί την μυσταγωγική οδό για τον πιστό στο Μυστήριο του Χριστού. Με αυτόν τον πνευματικό τρόπο ο άγιος Κύριλλος κατανοεί τον Νόμο της Παλαιάς Διαθήκης. "Ο λόγος των προφητών διαμορφώνεται σε σχέση με τα ορατά καταληπτά πράγματα, αλλά έχει την αναφορά του στα υπέρ νουν και διάνοιαν".² Αυτό είναι το καθήκον του ερμηνευτή, να ανασηκώσει το κάλυμμα που επισκιάζει την ζωή των ανθρώπων, τις διατάξεις και την τελετουργία της Παλαιάς Διαθήκης, να αποκαλύψει τις ενigmatώδεις εικόνες της Παλαιάς Διαθήκης και να φανερώσει την δύναμη της αλήθειας.³

Η ερμηνευτική μέθοδος που ακολουθεί ο άγιος Κύριλλος και προσδιορίζει την σχέση της Παλαιάς με την Καινή Διαθήκη ως σκιά και τύπον της αληθείας, καλείται τυπολογική και είναι κοινή ανάμεσα στους ερμηνευτές Πατέρες της Εκκλησίας, έχει δε την απαρχή της στην θεολογία του Αποστόλου Παύλου. Η ερμηνεία του αγίου Κυρίλλου στην Καινή Διαθήκη συχνά βασίζεται στην χρήση της Παλαιάς Διαθήκης ως αναφορά και απόδειξη των επιχειρημάτων του. Χρησιμοποιεί την Παλαιά Διαθήκη ως μαρτυρία υψηλής θεολογικής αυθεντίας σε θέματα δόγματος και ερμηνείας. Οι προτυπώσεις της Παλαιάς Διαθήκης βρίσκουν την εκπλήρωσή τους στο Πρόσωπο του Χριστού, και επομένως η πνευματική τους αλήθεια αποκαλύπτεται πλήρως.⁴ Έτσι η ερμηνεία του αγίου Κυρίλλου είναι τυπολογική, πνευματική, μα κυρίως χριστοκεντρική. Συχνοί και επαναλαμβανόμενοι τύποι της Παλαιάς Διαθήκης, των οποίων ο άγιος Κύριλλος κάνει χαρακτηριστική τυπολογική ερμηνεία, με σαφή αναφορά στον Χριστό, είναι ο Μωυσής, η κιβωτός της Διαθήκης, η Σκηνή, το Σάββατο, η περιτομή, κ.ά.⁵ Ο άγιος Κύριλλος αποδίδει στις τελετουργικές διατάξεις του Νόμου ως προς την προσφορά θυσιών, την Σκηνή, το θυσιαστήριο κλπ. Μία τυπολογία εκπληρούμενη στην εν πνεύματι και αληθεία χριστιανική λατρεία. Καθήκον του ερμηνευτή είναι να αποκαλύψει την ομορφιά και την αλήθεια των τύπων της Παλαιάς Διαθήκης, για να γίνει κατανοητό το κεκρυμμένο νόημα αυτών.⁶ Ο άγιος Κύριλλος παίρνει αυτές τις προτυπώσεις της Παλαιάς Διαθήκης και τις ερμηνεύει υπό το φως της αληθείας της Καινής Διαθήκης, πάντοτε μέσα από μία χριστολογική και χριστοκεντρική ερμηνευτική. Ως προς τούτο, ακολουθεί την τυπολογία του αποστόλου Παύλου, ιδίως στην προς Εβραίους Επιστολή, των πρώτων αποστολικών πατέρων και της Αλεξανδρινής εξηγητικής σχολής. Στο σημείον αυτό, καλόν είναι να αναφερθούμε σε δύο πιο χαρακτηριστικές τυπολογίες που κατέχουν σημαίνουσα θέση στην ερμηνευτική του αγίου Κυρίλλου, αυτές του Μωυσέως-Χριστού και του μάννα- Άρτου της Ζωής.

Ήδη ο άγιος Κύριλλος έχει ασχοληθεί εκτενώς με την τυπολογία Μωυσέως-Χριστού στα "Γλαφυρά εις την "Εξοδον".⁷ Στο Υπόμνημα εις το κατά Ιωάννην δηλώνει ότι ο Μωυσής σημαίνει την έλευση του Σωτήρος, και επικεντρώνεται στο χωρίο του Δευτερονομίου 18:15-19, στο οποίο, σημαίνεται το Μυστήριο του Χριστού. Όπως οι Ισραηλίτες δεν μπορούσαν να ακούσουν την φωνή του Κυρίου ή να Τον δουν χωρίς να πεθάνουν, ο Θεός χρησιμοποιεί τον Μωυσή ως μεσολαβητή για να μεταδώσει το θέλημά Του και τον Νόμο στους Ισραηλίτες, έτσι και στην Καινή Διαθήκη ο Χριστός μεταφέρει και φανερώνει το θέλημα του Θεού στον λαό Του. Ο Χριστός είναι ο "νέος Μωυσής", με την διαφορά ότι ο Μωυσής ήταν απλώς αυτός που μετέδωσε τον Νόμο του Θεού στον λαό, ενώ ο Χριστός είναι ο Ίδιος ο

Νομοθέτης. Στην υπόσχεση του Θεού ότι θα εγείρει ένα προφήτη από ανάμεσά σας όμοιο με τον Μωυσή (Δευτ. 18:18), προτυπώνεται η έλευση του Χριστού ως Ενσάρκου Λόγου. Όταν ο Χριστός λέγει ότι "ηκούσατε ότι ερρέθη τοις αρχαίοις, ου μοιχεύσης. Εγώ δε λέγω υμίν..." (Ματθ. 5:27), ομιλεί ως νέος Μωυσής που νομοθετεί. Εφ' όσον οι Ιουδαίοι πιστεύουν στον Μωυσή, οφείλουν να πιστεύσουν και στον Χριστό που εκπληρώνει τον Νόμο και τους Προφήτες.⁸ και οι δύο, Μωυσής και Χριστός μεταφέρουν τον Νόμο του Θεού στους ανθρώπους, με την διαφορά ότι ο Χριστός δεν είναι ένας απλώς ανθρώπινος νομοθέτης, αλλά θεϊκός, ο Ίδιος ο Υιός του Θεού, ο εκπληρών τον Νόμο, ανώτερος του Μωυσέως και των προφητών της Παλαιάς Διαθήκης.

Μία άλλη συνήθης τυπολογία στην ερμηνευτική του αγίου Κυρίλλου είναι αυτή του μάννα, "που αποτελεί τύπον της παρουσίας του Χριστού και των πνευματικών χαρίτων μέσω Αυτού". Ο άγιος Κύριλλος χρησιμοποιεί το μάννα ως τύπο του Χριστού, όπως έκανε και με τον Μωυσή. Το μάννα ήταν ένα καθημερινώς επαναλαμβανόμενο θαύμα του Θεού επί σαράντα έτη. Ο μυστηριώδης αυτός ουράνιος άρτος που έθρεψε τους Ισραηλίτες στην έρημο αποτελεί προτύπωση του Μονογενούς Υιού και Λόγου του Θεού, που δίδεται στους πιστούς ως πνευματική τροφή (άρτος ζωής, σώμα Χριστού στην θεία κοινωνία). Όπως το μάννα έθρεψε τους Ισραηλίτες στην έρημο με σκοπό να τους αποτρέψει από την ενθύμηση των τροφών στην Αίγυπτο και την επιθυμία επιστροφής σε αυτήν (Εξοδος 16:1-3), κάτι που θα σήμαινε επιστροφή στις κοσμικές απολαύσεις της σαρκός, φροντίζει ο Θεός να παράσχει στον λαό Του τροφή. Το ίδιο κάνει και στην Καινή Διαθήκη, όπου το σώμα του Χριστού αποτελεί την πνευματική τροφή των πιστών.⁹

Επί πλέον, η Αγία Γραφή λέγει ότι την έκτη ημέρα, ο λαός μάζευε ποσότητα μάννα για δύο ημέρες (Εξοδος 16:5). Ο άγιος Κύριλλος ερμηνεύει ότι την εβδόμη ημέρα, που σημαίνει τον χρόνον ελεύσεως του Χριστού, ο άρτος ο αληθινός βρίσκεται ανάμεσά μας, και γι' αυτό δεν χρειαζόμαστε το μάννα. Ο Χριστός ως ο Άρτος της Ζωής, αντικαθιστά τον τύπο του μάννα της Παλαιάς Διαθήκης. Το μάννα που διετηρείτο αδιάφθορο στην Σκηνή, στα Άγια των Αγίων, κρυμμένο στο στάμνο του Ααρών, σημαίνει το κεκρυμμένο πνευματικό μάννα, τον πολύτιμο Λόγον του Θεού που αποθησαυρίζει μέσα στην καρδιά του ο κάθε πιστός, και του προσφέρει, μέσω της θείας κοινωνίας, τροφήν αθανασίας και οδηγεί σε καινή ζωή άφθορο και αιώνιο.¹⁰

Ο άγιος Κύριλλος κάνει χρήση αυτής της τυπολογίας του μάννα- Άρτου της Ζωής, όταν ερμηνεύει τους λόγους του Χριστού, που συσχετίζουν το μάννα της Παλαιάς Διαθήκης με τον άρτο της ζωής, το ίδιο το σώμα του Χριστού, που τρέφει τους πιστούς, και έχει την ίδια ουράνια προέλευση (Ιω. 6:34).

Συμπερασματικά, θα λέγαμε ότι ο άγιος Κύριλλος βασίζεται στην Παλαιά Διαθήκη, ως πηγή αποδεικτική του χριστιανικού δόγματος και της αληθούς πίστεως. Ζώντας ο ίδιος στο πνευματικό κλίμα της Αλεξανδρείας, με την πολυπληθή εβραϊκή κοινότητα κείμενη εχθρικά προς τον χριστιανισμό, ο άγιος Κύριλλος καταφεύγει στην Παλαιά Διαθήκη συχνά ως κείμενο υψηλής αυθεντίας αλλά και πηγή θεολογικών επιχειρημάτων, ως μία αδιαμφισβήτητη μαρτυρία ότι ο Χριστός είναι όντως Υιός Θεού, και Θεός Σωτήρας Λυτρωτής (Μεσσίας). Έτσι, η Παλαιά Διαθήκη του παρέχει εκείνους τους τύπους και τις προτυπώσεις που χρησιμεύουν ως βάση της Χριστολογίας και της ερμηνευτικής του αγίου Κυρίλλου.

¹Το παρόν άρθρο βασίζεται στην μεταπτυχιακή εργασία του π. Κυρίλλου Κεφαλοπούλου με τίτλο "Cyril of Alexandria as an Exegete: A Fifth-Century Example of Patristic Biblical Hermeneutics", (= Ο

“Αγιος Κύριλλος Αλεξανδρείας ως ερμηνευτής: Ένα παράδειγμα Πατερικής Βιβλικής Ερμηνευτικής του 5^{ου} αι.) Athens/California, 2011, και ειδικώς σελ. 16-27.

² Υπόμνημα εις Ησαΐαν 4,4 (P.G. 70, 1092 A).

³ Υπόμνημα εις το κατά Λουκάν Ευαγγέλιον, P.G. 72, 901M.

⁴ Υπόμνημα εις την προς Ρωμαίους Επιστολή, P.G. 74, 780 D.

⁵ Υπόμνημα εις Ιωάννην, P.G. 73, 420 B- 440 B.

⁶ Περί της εν πνεύματι και αληθεία προσκυνήσεως και λατρείας, P.G. 68, 149 C.

⁷ P.G. 69, 386 C- 392 B.

⁸ Υπόμνημα εις το κατά Ιωάννην, P.G. 73, 266- 267B.

⁹ Υπόμνημα εις το κατά Ιωάννην, P.G. 73, 313. Η όλη διαπραγμάτευση της τυπολογίας του μάννα βρίσκεται στο P.G. 73, 310 D- 328.

¹⁰ “Ο.π., P.G. 73, 319-320.